

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. De modo, & ordine tentationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

dicunt, quod Christus ductus est in sanctam ciuitatem, non realiter, sed secundum imaginariam visionem: quidam autem dicunt, quod etiam ipsa ciuitas sancta, id est, Hierusalem, desertum dicitur: quia erat derelicta a Deo: sed hoc non est necessarium, quia Marcus dicit, quod solum in deserto tentabatur a diabolo: non autem dicit, quod solum in deserto.

¶ Super Questionis quadragesimae prima. Articulus tertium.

ARTICVLVS III.

Utrum Christi tentatio debuerit esse post ieiunium.

Titulus clarus, In corpore vna conclusio: Conuenienter post ieiunium Christus tentari uoluit. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

q. praeced. art. 2.

Homi. 16. in euang. circa mcd.

In responsione ad secundum noli despicere expositione Bedae de tentationibus aliis ante illas tres nominatas: quoniam posuit saepe diabolus varias corporeas similitudines formare ad tentandum Christum; sicut legimus, quod ad tentandum Antonium transformauit.

In responsione ad tertium, habes duas responsiones. Alteram ex Ambrosio, quod diabolus recessit ulque ad tempus passionis per sua membra aperte pugna: alteram, quod per sua membra pugnando, rediit etiam tentans de tristitia, & odio proximorum: excitatio quippe tot aduersantium, & querentium eius mortem, tentatio erat Christi ad odium habendum illos, & contristandum de illis prosequentibus.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod Christi tentatio non debuerit esse post ieiunium. Dicitur enim supra, quod Christum non decebat conuersationis austeritas: sed maximae austeritatis fuisse videtur, quod quadraginta diebus, & quadraginta noctibus nihil comederit: quia scilicet in illis diebus nullum omnino cibum sumpsit, ut Greg. * dicit, ergo non videtur, quod debuerit huiusmodi ieiunium tentationi praemittere.

¶ 2. Praeterea. Mar. primo, dicitur, quod erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tentabatur a Satana: sed quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunauit, ergo videtur, quod non post ieiunium, sed simul dum ieiunaret, sit tentatus a diabolo.

¶ 3. Praet. Christus non legitur, nisi semel ieiunasse: sed non solum semel fuit tentatus a diabolo: dicitur enim Luc. 4. quod consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus, sicut ergo secundae tentationi non praemisit ieiunium, ita nec primae praemittere debuit.

SED CONTRA est, quod dicitur Matthae. 4. Cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit & tunc accessit ad eum tentator.

RESPON. Dicendum, quod conuenienter Christus post ieiunium tentari uoluit. Primo quidem, propter exemplum: quia cum omnibus (sicut dicitur est *) imminet se contra tentationes tueri, per hoc quod ipse ante tentationem futuram ieiunauit docuit quod per ieiunium nos oportet contra tentationes armari, unde inter arma iustitiae Apostolus ieiunia connumerat, secundum ad Corinth. 6. Secundo, ut ostenderet, quod etiam ieiunantes diabolus aggreditur ad tentandum, sicut alios, qui bonis operibus vacant: & ideo sicut post baptismum, ita post ieiunium Christus tentatur, unde Chrysostomus * dicit super Mattheum, ut discas quam magnum bonum est ieiunium, & qualiter scutum est aduersus diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuia, sed ieiunio intendere oportet, ideo Christus ieiunauit, non ieiunio indigens, sed nos instruens. Tertio, quia post ieiunium secuta est esuries, quae dedit dia-

gr. 1. Hierus q.

Homi. 13. in Matthe. pau. lo post prin. tom. 2.

F bolo audaciam eam aggrediendi, sicut dictum est. * Cum autem esuriit Dominus (ut Hilarius dicit super Matthe. 4.) non fuit ex surreptione inediae, sed naturae suae hominem dereliquit: non enim erat a Deo diabolus: sed a carne vincendus, unde etiam ut Chrysostomus * dicit, non ultra processit in ieiunando, quam Moyses, & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Christum non decebat conuersatio austerioris vitae, ut se communem exhiberet illis, quibus praedicauit, nullus autem debet assumere praedicationis officium, nisi prius fuerit purgatus, & in virtute perfectus, sicut & de Christo dicitur, Actuum 1. quod coepit Iesus facere & docere: & ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitae assumpsit, ut doceret post carnem edomitam, oportere alios ad praedicationis officium transire, secundum illud Apostoli, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis praedicauro, ipse reprobus efficiar.

AD SECUNDUM dicendum, quod verbum illud Marci, potest sic intelligi, quod erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, quibus scilicet ieiunauit: quod autem dicitur, Et tentabatur a Satana, intelligendum est, non in illis quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, quibus ieiunauit, sed post illos, eo quod Mattheus dicit quod cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus postea esuriit, ex quo sumpsit Tentator occasionem accedendi ad ipsum, unde & quod subditur, Et angeli ministrabant ei, consecutiuè intelligendum esse ostenditur, ex hoc, quod Mattheus quarto dicitur, Tunc reliquit eum diabolus, scilicet post tentationem, & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei: quod vero interponit Mar. eratque cum bestiis, inducitur, secundum Chrysostomum * ad ostendendum quale erat desertum, quia scilicet erat inuium hominibus, & bestiis plenum. Tamen secundum expositionem Bedae * dominus tentabatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: sed hoc intelligendum est non de illis tentationibus visibilibus, quas narrat Mattheus & Lucas, quae manifeste factae sunt post ieiunium: sed de quibusdam aliis impugnationibus, quas forte illo ieiunii tempore Christus est a diabolo passus.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut Ambrosius * dicit super Lucam, recessit diabolus a Christo usque ad tempus. quia postea non tentaturus, sed aperte pugnaturus aduenit, tempore scilicet passionis. Et tamen per illam impugnationem videbatur Christum tentare de tristitia, & odio proximorum: sicut in deserto de delectatione gulae, & contempu Dei per idololatriam.

ARTICVLVS IIII.

Utrum fuerit conueniens ordo & modus tentationis Christi.

¶ Super Questionis quadragesimae prima. Articulus quartum.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit conueniens tentationis modus & ordo. Tentatio enim diaboli ad peccandum inducit: sed si Christus subuenisset corporali fami, conuertendo lapides in panem,

Titulus de modo & ordine. Ordo ad ipsas tentationes iter se respicit, quae prima, quae secunda, quae tertia. Modus & ordo simul, ad singulas respiciunt tentationes, quo

quo ad modum proponendi ordinemque deducendi ad intentionem.

In corpore sunt quatuor. Primo, in eo immuni modus acido tentationis ab hoste ponitur, & modus est per viam illusionis eorum, ad que homo est affectuosus. Secundo, in mentibus incipit spirituales tentare, & inde ad grauiora, inde ad grauissima. Probatque Zacharie Gregor. Secundo, declaratur hac seruata in tentatione primi hominis. Tertio, applicatur hac ad tentationem Christi: & probatur inde ratio, eorum in primis dicitur, si filius Dei es, & in tertia, non. Quarto modus resistendi ponitur, & probatur, & ex honore humani generis, & ex hostis maiore periculo.

Circa has Christi tentationes aduertendum est, quod tentationes erant, & probationes ad peccatum, vt in litera exponitur, & explorationes deitatis in Christo, vt verba tentationis monstrant.

Si filius Dei es, ita quod in ordine ad filium Dei sunt explorationes, in ordine ad purum hominem inductiones sunt ad peccatum. Vtrouque autem modo sunt tentationes, vel deitatis cognoscenda, vel peccato poluendi. Vnde glossa Matth. 4. dicit, Sic tentat, vt exploret, quod veretur, sic exploret, vt tentando decipiat. Et rursus fuit elurium pane de lapidibus facto releuare, ut ex mutatione cognoscatur virtutem, & si panis homo esset, panis oblectamentum illuderet elurium patienti.

Et quia ut sunt suggestiones ad peccandum, in litera tractatur, expedit de eis loqui, vt sunt explorationes deitatis, memorans siquidem diabolus Trinitatis sibi ceterisque angelis reuelare per suum ante casum, & inde coactis, credens Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unum esse Deum (sicut etiam Christiani damnati nunc credunt) cum audisset a Gabriel Archangelo. Filius Altissimi uocabitur, & in baptismo Christi, Hic est filius meus dilectus, vidensque Christum post ieiunium elurire, quod de deitate audierat, ex superbia ei in diabulum venit, ut glossa, ibidem dicit, & etiam quia filius Dei, non solum constabuntialiter, sed alio modo dici potuisset. Exploratur autem deitatem Christi ab actu deitatis proprio, scilicet, Dixit, & facta sunt, inchoauit, Dic ut lapides isti panes fiant: ita quod non solum ex substantia facti, scilicet lapidis in panem mutatione, sed ex modo faciendi proprio soli Deo, deitatem exploraret, nec ex opere hoc modo tantum, sed ex ipso apposito in testificationem, quod filius Dei esset. Cogitabat enim, quod si pro testimonio, quod esset filius Dei, diceret Christus vt lapis fieret panis, aut fieret panis, aut non. Et si quidem fieret, iam explorata esset Christi deitas apud demonem, qui per spicabat suo intellectu, an lapis fuisset conuersus in panem vere, an apparetur, in solo imperio, an applicando actiua passiuus (vt magi coram Pharaone serpentes fecerunt) cum Deus non possit esse testis mendacii. Si autem non fieret, induxisset Christum ad peccatum, quo attentat facere miraculum sine necessitate, & non potuisset.

Et quoniam deus est eius exploratio, & deiecta suggestio inopinata via, sicut auctoritatem Scripturæ: ideo secundo tentat, explorando similiter & suggerendo, si filius Dei es, mitte te deorsum, apposta auctoritate scripturæ, ex quo videbat, quod

non peccasset: sicut non peccauit, cum panes multiplicauit (quod non fuit minus miraculum) vt turbæ esuriēti subueniret. ergo videtur quod nulla fuerit illa tētatō.

¶ 2 Præter. Nullus persuasor conuenienter suadet contrarium eius, quod intendit: sed diabolus statuens Christum supra pinnaculum templi, intendebat, eum de superbia seu vana gloria tentare. ergo modo conuenienter persuadet ei, vt se mittat deorsum, quod est contrarium superbiæ: vel vanæ gloriæ, quæ semper querit ascendere.

¶ 3 Præter. Vna tentatio conueniens est, vt sit de vno peccato: sed in tentatione, quæ fuit in morte, duo peccata persuasit, scilicet cupiditatem, & idololatram. non ergo conueniens videtur fuisse tentationis modus.

¶ 4 Præter. Tentationes ad peccata ordinantur: sed septem sunt vitia capitalia, vt in secunda parte habitum est. non autem tentauit, nisi de tribus, scilicet gula, vana gloria & cupiditate. non ergo videtur sufficiens tentationis modus fuisse.

¶ 5 Præter. Post victoriam omnium vitiorum, remanet homini tentatio superbiæ vel vanæ gloriæ: quia superbia etiam bonis operibus insidiatur, vt percauat, sicut dicit Augustinus. Inconuenienter ergo Matth. vltimam ponit tentationem cupiditatis in monte, mediam autem inanis gloriæ in templo, præsertim cum Luc. ordinet eodiuersum.

¶ 6 Præterea. Hieronymus dicit super Matthæum, quod propositum Christi fuit diabolum humilitate vincere, non potestate. ergo non imperiosè & oburgando, cum repellere debuit, dicens, Vade retro Satana.

¶ 7 Præterea. Narratio euangelii videtur falsum continere. non enim videtur possibile, quod Christus supra pinnaculum templi statui potuerit, quin ab aliis videretur, neque aliquis mōs tam altus inuenitur, vt inde totus mundus inspicere possit, vt sic ex eo potuerint Christo omnia regna mundi ostēdere. inconuenienter ergo videtur descripta Christi tentatio.

SED CONTRA est, scriptura facta auctoritas.

RESPON. Dicendum, quod tentatio, quæ est ab hoste, fit per modum suggestionis, vt Greg. dicit: non autem eodem modo potest aliquid omnibus suggeri, sed vnicuique suggeritur aliquid ex his, circa quæ est affectus. Et ideo

A diabolus hominem spiritualem, non statim tētat de grauius peccatis: sed paulatim a leuioribus incipit, vt postmodum ad grauiora perducatur. vnde Greg. 3. Moral. exponēs illud Iob. 39. Procul odoratur bellum exhortationem dum cum & viulatum exercitus, dicit: Bene duces exhortari dicit sunt, exercitus viulare: quia prima vitia, deceptæ menti quasi sub quadam ratione se ingerunt, sed innumera, quæ sequuntur, dum hanc ad omnem infamiam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt. Et hoc idem diabolus obseruauit in tentatione primi hominis: nam primo sollicitauit mentem primi hominis de ligni vitæ esu, dicens Genes. 3. Cur præcepit vobis Deus, vt non comedere tis de omni ligno paradisi secundo, de inani gloria, cum dixit, Aperientur oculi vestri. tertio perduxit tentationem ad extremam superbiā, cum dixit, Eritis sicut dii, scientes bonum, & malum. Et hunc etiam tentandi ordinem seruauit in Christo. Nam primo tentauit ipsum de eo, quod appetunt quantumcumque spirituales vini, scilicet de sustentatione corporalis naturæ per cibum. secundo processit ad id, in quo spirituales viri quandoque deficiunt, vt scilicet aliqua ad ostentationem operentur, quod pertinet ad inanem gloriam: tertio perduxit tentationem ad id, quod iam non est spiritualium virorum, sed carnalium, vt diuitias, & gloriā mundi concupiscant, vsq; ad contemptum Dei. Et ideo in primis duabus tentationibus dixit, Si filius Dei es, non autē in tertia, quæ non potest conuenire spiritualibus viris, qui sunt per adoptionem filij Dei, sicut duæ prime. His autem tentationibus Christus resistit testimonijs legis, non potestate virtutis, vt hoc ipse & plus hominem honoraret, & aduersarium plus puniret, cum hostis generis humani non quasi a Deo, sed quasi ab homine vinceatur, sicut dicit Leo Papa. *

B AD PRIMVM ergo dicendum, quod vt necessarii ad sustentationem non est peccatum gula, sed quod ex desiderio huius sustentationis homo aliquid inordinatum faciat, ad vitium gulæ pertinere potest. Est autem inordinatum, quod aliquis, vbi potest recursus haberi ad humana subsidia, pro solo corpore sustentando, miraculose sibi cibum querere velit. Vnde & dñs filius Israel miraculose manna

Terria S. Thomæ.

lum, & Spiritum sanctum unum esse Deum (sicut etiam Christiani damnati nunc credunt) cum audisset a Gabriel Archangelo. Filius Altissimi uocabitur, & in baptismo Christi, Hic est filius meus dilectus, vidensque Christum post ieiunium elurire, quod de deitate audierat, ex superbia ei in diabulum venit, ut glossa, ibidem dicit, & etiam quia filius Dei, non solum constabuntialiter, sed alio modo dici potuisset. Exploratur autem deitatem Christi ab actu deitatis proprio, scilicet, Dixit, & facta sunt, inchoauit, Dic ut lapides isti panes fiant: ita quod non solum ex substantia facti, scilicet lapidis in panem mutatione, sed ex modo faciendi proprio soli Deo, deitatem exploraret, nec ex opere hoc modo tantum, sed ex ipso apposito in testificationem, quod filius Dei esset. Cogitabat enim, quod si pro testimonio, quod esset filius Dei, diceret Christus vt lapis fieret panis, aut fieret panis, aut non. Et si quidem fieret, iam explorata esset Christi deitas apud demonem, qui per spicabat suo intellectu, an lapis fuisset conuersus in panem vere, an apparetur, in solo imperio, an applicando actiua passiuus (vt magi coram Pharaone serpentes fecerunt) cum Deus non possit esse testis mendacii. Si autem non fieret, induxisset Christum ad peccatum, quo attentat facere miraculum sine necessitate, & non potuisset.

Et quoniam deus est eius exploratio, & deiecta suggestio inopinata via, sicut auctoritatem Scripturæ: ideo secundo tentat, explorando similiter & suggerendo, si filius Dei es, mitte te deorsum, apposta auctoritate scripturæ, ex quo videbat, quod

li. 31. Moral. c. 32. in prin.

In serm. 1. de quadra paulo auct. med.

S 4 quod

quod Christus Scripturae auctoritate vebatur. Similiter cogitas si id efficeret illatus ad testandum se filium Dei, exploratam fore illius deitatem: vt prope absque vlla necessitate, pro solo numi miracula in testimonium suae deitatis facientis. Si vero laederetur, iam peccatum haberet in anima, & in corpore, & inuentum esset, q non esset Dei filius.

Sed dominus auctoritate Scripturae omnem eius machinationem delusi: pp quod diabolus ad oculiorem explorandi modum se transtulit, proponedo apertissimi mala sub specie regni. Haec omnia tibi dabo si cadēs adoreris me. Hec enim quantum ex parte explorationis se tenet, non ea ratione proposuit, ut si filius Dei esset hoc faceret: sciebat. n. valde contrariari filio Dei hanc adorationem: sed ea ratione proposuit, ut si filius Dei esset, non ferret tam nefandam propositionem: sed responderet auctoritative; Ego debeo a te adorari, & tu praesumis suggerere, si cadens adoraueris me: & vel sic explorata ex eius ore haberet suam deitatem. Et propterea in tertia tentatione non proposuit, si filius Dei es sed in mente retinuit, quod si filius Dei es, auctoritative respellendo proposita manifestabis te filium Dei. Sed dominus increpationem eius, non omittens, ad scripturam, de Deo adorando, tacens de se ipso se consulit, & sic explorationem omnem delusit, & constantiam, inquantum homo, seruauit ex proposito totius mundi regno, non declinando ad quod iuggero illa, vt incitatio ad malum tendebat: sciebat enim, q regnandi gratia etiam religio uiolanda a mortalibus est credita.

AD SECUNDVM dicendum, quod per humiliationem exteriorem, frequenter quaerit aliquis gloriam, qua exalterur circa spiritalia bona. vnde Augustinus * dicit in libro de sermone domini in monte. Animaduertendum est, non in solo rerum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosus esse posse iactantiam. Et ad hoc significandum diabolus Christo sua sit, vt ad quaerendum gloriam spiritualem, corporaliter mitteret se deorsum.

AD TERTIVM dicendum, quod diuitias & honores mundi appetere peccatum est, quando huiusmodi inordinate appetitur. Hoc autem praecipue manifestatur ex hoc, quod pro huiusmodi adipiscendis homo aliquid inhonestum facit: & ideo non fuit contentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum, & honorum, sed induxit ad hoc, quod propter huiusmodi adipiscenda Christus cum adoret, quod est maximum scelus, & contra Deum: nec solum dixit, Si adoraueris me: sed addidit, Si cadens: quia ut dicit Ambrosius * habet ambitio domesticum periculum: vt enim dominetur aliis, prius seruit, & curuatur obsequio, vt honore dominetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior. Et similiter etiam in praecedentibus tentationibus, ex appetitu vnius peccati in aliud peccatum inducere est conatus, sicut ex desiderio cibi, conatus est inducere in vanitatem, sine causa

Nec rationi consentaneum videtur, ut tentationes istae quas visibiliter apparet demon exercuit (vt collocationes manifestant) his solis verbis, quae Matth. euangelium narrat, fuerint contentae: sed multis essent fultae ornataeque verbis omittis ab euangelistis, substantialia tantum narrantibus.

Circa rationem ordinis harum tentationum in litera ex Gregorio assignatam dubium occurrit: quia ratio illius ordinis, scilicet aut a leuioribus ad grauiora cognoscenda, tertio spiritualium locum habet, quando paulatim hostis vincit spirituales virum. Ex quo enim vicit in minoribus, tentat ad grauiora: sed ubi in

minoribus succubuit hostis, non patet sibi aditus ad maiora, & quia demon fuit in prima tentatione superatus a Christo, non videtur ad alias processisse ex ratione assignata.

AD hoc dicitur, q ratio illius ordinis ad tentandum spirituales viros, non est solum praesupposito casu in prima tentatione, sed simpliciter & absolute: nempe si casus interuenient, clare patet ratio processus ad grauiora. Si vero casus non interuenit, nihilominus eadem ratione progredi debet tentatio: quia multi sunt qui in his quae minoris sunt culpe ex suo genere (vt peccata carnis) exhibent se constantiores, qui tamen in peccatis spiritualibus vt canis gloria debiles inueniuntur. Et rursum qui gloriam non affectant, ad obtinendum regnum mouentur, iuxta illud Iulii Caesaris. Si in futurum violandum est, regnum di gratia violandum est: Non dissonat ergo reddita ratio ordinis tentationis, ab ipsa Christi victoria.

AD QVARTVM dicendum, quod (sicut dicit Ambrosius * super Luc.) non dixisset scriptura, quod consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, nisi in tribus praemissis esset omnium materia delictorum: quia causa tentationum, causa sunt cupiditatum, scilicet carnis oblectatio, spes gloriae, & auiditas potentiae.

AD QVINTVM dicendum, quod sicut Augustinus dicit in libro * de consensu Euang. incertum est quid prius factum sit, vtrum regna terrae prius demonstrata sint ei, & postea in pinnaculum templi locatus sit, an hoc prius, & illud postea, nihil tamen ad rem, dum omnia facta esse manifestum sit. Videtur autem Euangelistae diuersum ordinem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria uenitur ad cupiditatem, quandoque econuertio.

AD SEXTVM dicendum, quod Christus cum passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolus, Si filius Dei es, mitte te deorsum, non est turbatus, nec diabolum increpauit. Quando uero diabolus, Dei sibi vsurpauit honorem, dicens, Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, & exasperatus est, & repulit eum dicens, Vade Sathana: vt nos illius discamus exemplo, nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec usque ad auditum sufferre.

AD SEPTIMVM dicendum, quod sicut Chrysostomus * dicit, diabolus sic Christum assuemebat in pinnaculum templi, vt ab omnibus uideretur: ipse autem, nesciente diabolo sic agebat, ut a nemine videretur. Quod autem dicit, & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, non est intelligendum, quod videret ipsa regna, vel ciuitates

loquendo de Christo, qui est vniuersorum dominus, absque omni peccato poterat, & conuertendo lapidem in panem, & ministerio angelorum, & quous alio sibi grato modo cibum habere.

In responsione ad quintum miror, cur Augustinus dixerit incertum esse ordinem istarum tentationum, cum Lucas

lib. 2. c. 17. in medio, c. 5.

lib. 4. in Luc. in tit. de 3. tentat. Christi, a med. 109. 5.

lib. 2. c. 17. in medio, c. 5.

lib. 2. c. 17. in medio, c. 5.

lib. 2. c. 17. in medio, c. 5.

lib. 2. c. 17. in medio, c. 5.

ess. licet tertia apud
Martham, secundo
reciter, & secundam
ultimo referat, non
dicitur quae illarum
prior fuerit, & pie-
rea ex Luca nullus
istarum tentationum
ordo temporis habe-
tur. Mathias autem
expresse earum ordi-
nem dicitur tempus
explicat, ubi dicit, tunc
assumpsit eu dia-
bolus in monte excel-
sellum. Cuius semel
dicitur, tunc, i. con-
suetudine prima tenta-
tione, assumpsit eu dia-
bolus in sancta ciui-
tatem, & postea sub-
dit, iterum assumpsit
in monte, aperte mo-
strant per ly iterum,
& secundo assumpsit
in monte, qui primo
assumpsit i sancta
ciuitate. Ac per hoc
patet, quod ordo rei ge-
neratim quod primo ten-
tationis fuit in deserto,
ad quod non est as-
sumptus a diabolo,
sed ductus est a Spi-
ritu sancto, ut tenta-
retur a diabolo: secun-
do tentatus supra tem-
plum, quo assumpsit
est a diabolo: & ter-
tio in monte excel-
so, quo iterum assum-
ptus est a diabolo: na-
li haec in monte pra-
cessit illam supra
templum, no dixisset
Mathias, iterum as-
sumpsit eum diabo-
lus in montem.
Cum autem audis
assumptum dominu
a diabolo, non intelli-
gas portatum super
dolum aut collum
diaboli, sed ductum
a diabolo. sic enim
dicitur Christus assump-
sit Petrum & Iacobum
& Ioannem in
monte, & transfigura-
tus est ante eos, ut
dicitur Matth. 17.

eorum, uel populos, uel aurum,
uel argentum: sed partes terrae,
in quibus unumquodque regnu
uel ciuitas posita est, diabolus
Christo digito demonstrabat,
& uniuscuiusque regni honores
& statum, uerbis exponebat. Vel
secundum * Orig. ostendit ei
quomodo ipse per diuersa uitia
regnabat in mundo.

QVAESTIO XLII.

De doctrina Christi, in quatuor ar-
ticulis diuisa.

DEINDE consideran-
dum est de doctrina
Christi.

ET CIRCA hoc quaeruntur
quatuor.

¶ Primo, Vtru Christus debuerit
praedicare solum iudaeis, an
etiam gentilibus.

¶ Secundo, Vtrum in sua praedi-
catione debuerit turbationem
iudaeorum uitare.

¶ Tertio, Vtrum debuerit praedi-
care publice, uel occulte.

¶ Quarto, Vtrum debuerit do-
cere solum uerbo, uel etiam
scripto.

¶ De tempore autem, quo do-
cere incepit, supra dictum est,
cum de baptismo eius ageretur.

ARTICVS PRIMVS.

Vtrum conueniens fuerit Christum in
iudaeis, & non gentibus praedicare.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur quod Christus non
solum iudaeis, sed etiam gentili-
bus debuerit praedicare. Dicitur
enim Isa. 49. Parum est, ut sis mi-
hi seruus ad suscitandas tribus
Israel, & facies Iacob conuerten-
das, dedi te in lucem gentium, ut
sis salus in ea usque ad extremu
terrae: sed lumen & salute Chri-
stus praebuit per suam doctrina,
ergo uideatur parum fuisse si so-
lum iudaeis & non gentilibus
praedicauit.

¶ 2 Præter. Sicut dicitur Matth. 7.
Erat docere eos sicut potestate
habes: sed maior potestas doctri-
nae ostenditur in instructione il-
lorum, qui penitus nihil audie-
runt, quales erant gentiles, unde
Apostolus dicit Rom. 15. Sic pra-
dicauit euan gelium, non ubi no-
minatus est Christus, ne super
alienum fundamentum aedifica-
rem, ergo multo magis Christus

A praedicare debuit gentibus, quam
iudaeis.

¶ 3 Præter. Vtilior est instructio
multorum, quam unius: sed Chri-
stus aliquos gentium instruxit:
sicut mulierem samaritanam, Io.
4. & Chananzam, Matth. 15. er-
go uidetur quod multo fortius
Christus debuerit multitudini
gentium praedicare.

SET, CONTRA est, quod Domi-
nus dicit Matt. 15. Non sum mis-
sus nisi ad oues, quae perierunt
domus Israel: sed Rom. 10. dicitur,
Quomodo praedicabit nisi
mittantur? ergo Christus non
debuit praedicare nisi iudaeis.

RESPON. Dicendum, quod con-
ueniens fuit praedicatione Chri-
sti, tam per ipsum quam per Apo-
stolos a principio solis iudaeis
exhiberi. Primo quidem, ut ostē-
deret per suum aduentum imple-
ri promissiones antiquitus factas
iudaeis, non autem gentilibus. Vnde
Apostolus dicit Rom. 15. Di-
co Christum Iesum ministrum
circumcisionis, id est, apo-
stolum & praedicatorum iudeo-
rum, propter veritatem Dei, ad
confirmandas promissiones pa-
trum. Secundo, ut eius aduentus
ostenderetur esse a Deo. Quae
a Deo sunt, ordinata sunt, ut dicitur Ro. 13. Hoc au-
tem debitus ordo exigebat, ut iudaeis, qui Deo erant
propinquiore per fidem & cultu unius Dei, prius
doctrina Christi proponeretur, & per eos transmi-
teretur ad gentes: sicut etiam in caelesti hierarchia,
per superiores angelos ad inferiores, diuina illumi-
nationes deueniunt, unde super illud Mar. 15. Non
sum missus nisi ad oues, qui perierunt domus Israel,
dicit Hier. * Non hoc dicit, quin & ad gentes mis-
sus sit: sed quod primum ad Israel missus est. Vnde
Isa. vlti. dicitur, Mittam ex eis, qui saluati fuerint, sci-
licet ex iudaeis, ad gentes, & annuntiabunt gloriam
meam gentibus. Tertio, ut iudaeis auferret calum-
niam materiam, unde super illud Matth. 10. In uia
gentium ne abieritis, dicit Hiero. * Oportebat pri-
mum aduentum Christi nuntiari iudaeis, ne iustam
haberent excusationem, dicentes, ideo se Domini
reiecit, quia ad gentes & Samaritanos, apostolos
miserit. Quarto, quia Christus per crucis uictoria,
meruit potestatem & dominium super gentes, Vnde
dicitur Apoc. 2. Qui uicerit dabo illi potestatem
super gentes, sicut & ego accepi a patre meo, & Phil.
2. dicitur, quod quia factus est obediens usque ad
mortem crucis, Deus exaltauit illum, ut in nomine
Iesu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confi-
teatur: & ideo ante passionem suam noluit gentibus
praedicari suam doctrinam: sed post passionem di-
xit discipulis, Mat. vlt. Etes docete omnes gentes.
Propter quod, ut legitur Ioan. 12. cum imminente
passione, quidam gentiles uellent Iesum uidere, re-
spondit, Nisi granum frumenti cadens in terram
mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mor-
tuum fuerit, multum fructum affert. Et sicut Aug. *
dicit ibidem, se dicebat granum mortificandum in
infide.

dum auctoritatem in
modo loquens, se-
cundum rectitudinem
uitae: & adde quintu,
secundum excellen-
tiam doctrinae: & sex-
tum, secundum irre-
prehensibilitatem mo-
ralis uitae, quam do-
cuit: excellentiam do-
ctrinae eius, & mani-
festatio Trinitatis im-
perium (pater mani-
festauit nomen tuum
hominibus) & in ape-
riendo caelestia, de fe-
licitate caelesti, de re-
surrectione &c. pa-
ter. Moralis autem ui-
tae Matt. 5. de actibus
excellensimis uir-
tutum, qui beatitudi-
nes uocantur, & de
desiderabilibus ab ho-
mine in oratione do-
minica & de modo
uiuendi, talis tanquam
habetur, & deinde p
parabolas alioquin eua-
gelistas &c. ut expe-
riencia teste uideamus
Christi am uita ple-
nam omnis boni mo-
ris, inimicam omni
uitio: nec in aliquo
culpabilem, in nullo
superstitiosam, i nul-
lo phantasticam, si se-
cundum Christi doctri-
nam instituta fuerit.

In illud uer-
bum Matth.
15. Non sum
missus rom. 9.

* In illud
Matt. 10. in
uiam genti-
um.

* Trac. 51. in
Ioan. circa
med. illius
tom. 9.

¶ Super Quaestio. 42.
Art. primum.

TITULUS clarus.

¶ In corpore v-
nica conclusio: Con-
ueniens fuit Christi
per se & Apostolos
in principio, hoc est
ipso mortaliter uiue-
te, solis iudaeis praedi-
care. Probatur qua-
duplicitate. Omnia
clara sunt.

¶ In responsione ad
secundum, extendit il-
la quatuor, penes que
potestas Christi i do-
cendo arceditur, i. se-
cundum miracula, se-
cundum efficaciam in
peruadendo, secun-